



NATURVETENSKAPLIGA FAKULTETEN

Naturvetenskapliga fakulteten

Katarina Rask
Fakultetssekreterare
0766-22 98 84
katarina.rask@science.gu.se

Miljödepartementet

m.remissvar@regeringskansliet.se
m.naturmiljoenheten@regeringskansliet.se

Remissvar – Stärkt lokalt åtgärdsarbete – att nå målet Ingen övergödning

Naturvetenskapliga fakulteten har för Göteborgs universitets räkning getts möjlighet att granska rapporten: Remiss gällande Stärkt lokalt åtgärdsarbete – att nå målet Ingen övergödning (SOU 2020:10).

Naturvetenskapliga fakultetens dekan har 2020-08-24 beslutat avge följande yttrande.¹

Generella synpunkter

Göteborgs universitet anser att yttrandet och dokumentet generellt är väl genomarbetat och ger en bra och gedigen överblick över det kunskapsläge som finns idag och de intressekonflikter som förekommer. Rapporten pekar ut tre nya etappmål; 1) ökad rening av enskilda avlopp till 2030 2) ökad återanvändning av stallgödsel samt 3) ökad areal av våtmarker designade för retention av näringsämnen till 2030. Kommunerna pekas ut som centrala aktörer vikten av ett lokalt åtgärdsarbete i kommunal regi framhålls. Till detta ändamål ska kommunerna ta fram en lokal åtgärdsplan som ska vara ett viktigt planerings och genomförande verktyg. Det ska också finnas en central stödfunktion / samordnare på Havs och Vattenförvaltningen.

Yttrandet lyfter fram vikten av lokalt engagemang och ger goda exempel till när detta fungerar och när det inte fungerar. Stabil finansiering, längre projekttid samt enklare administrativ hantering lyfts fram som viktiga incitament. Göteborgs universitet håller med om vikten av lokalt engagemang men ser också att det finns en risk i att förutsättningarna är olika i olika kommuner, både beroende på att engagemanget lokalt skiljer sig då t.ex. viljan att bekosta en skyddszon i en kommun där nyttan främst blir i den angränsande kommunen förmodligen är liten. Lokalt engagemang är bra men risken finns att ekonomin i kommunerna kommer att ge olika prioriteringar vad gäller åtgärdsarbetet.

¹ Yttrandet bygger på synpunkter lämnade av Johan Höjesjö, institutionen för biologi och miljövetenskap

Det diskuteras att en nationell plan skulle kunna tas fram kopplat till HAV's roll som samordnare. Tyvärr väljer yttrandet att inte rekommendera framtagandet av en nationell plan i detta läge även om nyttan av en sådan plan i form av vägledning vid prioriteringar och inriktningsdokument lyfts fram. Göteborgs universitets bedömning är att en nationell plan vore bra att få fram så snart som möjligt för att lyfta fram problematiken och i den behövs det fokuseras på att hitta en mer långsiktig och administrativ lättare finansieringsform. Det behövs också mer öronmärkta pengar till exempel som LONA våtmark.

Arbetet är gediget och täcker in de mesta av aspekterna kopplat till övergödning, båda samhällsliga och ekologiska konsekvenser. Institutionen för Biologi och Miljövetenskap vid Göteborgs universitet har tagit del av hela dokumentet men de specifika kommentarerna har mer utgått från de ekologiska delarna i yttrandet;

Specifika synpunkter

- Vikten av en skyddszon mot vattendrag kan inte nog poängteras både vad gäller skogsodling och jordbruk. Flödet av vatten och utformningen av skyddszonen är dock något som bör ges större utrymme inte bara en rekommendation om 25 m skyddszon. Här behöver det ställas större krav. Rapporten talar om ett resultatbaserat stöd inom landsbygdsprogrammet som kan vara olika stort beroende på vilken reningseffektivitet som uppnås. Detta kan vara en väg att gå men yttrandet ger inte så mycket mer information om hur detta ska mätas.
- Problematiken med markavvattningsföretag som vilar på gamla tillstånd lyfts fram och Göteborgs universitet understryker vikten av dessa ses över och avvecklas där så bedöms. Flera markavvattningsföretag bedriver rensning av vattendrag/ diken vilket ger en ökad transport av vatten i landskapet. De motverkar således syftet med våtmarkerna och övriga åtgärder mot ökad uppehållstid för vattnet i landskapet.
- Ökad uppehållstid av vattenflöde är centralt för att få en ökad fasthållning/ retention av näringsämnen. Möjligheterna till detta är begränsade i mer tätbefolkade områden med mycket hårdgjorda ytor och rätade vattendrag. Yttrandet lyfter fram vikten av att skapa ökad uppehållstid och retention i landskapet där fokus och prioritering verkar ligga på de mer kustnära samhällena. Detta är givetvis en i stora drag riktig prioritering men när det gäller fosforretention är det också viktigt att fokusera på små vattendrag/ tillflöden där vattenuppehållande aktiviteter och fosforfällor kan vara en kostnadseffektiv modell.
- Det är också viktigt att i större utsträckning fokusera på vattendraget som helhet och försöka återskapa dess naturliga meandringar och våtmarker med full konnektivitet mellan uppströms och nedströmsliggande miljöer. Detta ger inte bara en ökad biologisk mångfald utan också en ökad rening av näringsämnen. Göteborgs universitet vill understryka att det inte bara är förekomsten av dammar och våtmarker som genererar en ökad fastläggning av näringsämnen utan i stor utsträckning även ett fungerande rinnande vattendrag. Det är viktigt att detta tas med i beaktandet av restaureringsarbete så att inte dammar och våtmarker bryter av den naturliga konnektiviteten mellan vattendrag i ett avrinningsområde.

Problematiken med markavvattningsföretag kommer in här också och är viktig att ta med då dessa påskyndar flödet och flyttar vattenmassor mellan system på ett onaturligt och för retentionen negativt sätt.

- Strandskyddet har enligt yttrandet tidigare skapat en motvilja mot att anlägga dammar och våtmarker och yttrandet rekommenderar ett undantag för våtmarker som har anlagts i syfte att minska näringsbelastningen. Det är viktigt att dessa eventuella konflikter utreds ordentligt och eventuella konsekvenser av att ge undantag för strandskyddet (och även biotopskydd) bör ses över ordentligt då det är svårt att se vilka naturvärden som kan uppstå.
- Stycket om ekonomiska styrmedel är bra och belyser väl de problem som finns med frivillighetsbaserade lösningar. Idén om att enskilda avlopp som har en relativt liten belastning istället kan ges möjlighet till en kompensationsbetalning är intressant. På liknande sätt anges möjligheten för kommunala reningsverk att kompensera med andra åtgärder istället för att investera i dyr reningstekning (s 151). Båda dessa förslag är bra och kan ge en möjlighet att skapa system där man får mest rening för varje investerad krona.
- Avslutningsvis är det mycket positivt att det nu kommer förslag som möjliggör att även sjöpunng och alger kan odlas som fånggrödor på samma sätt som blåmusslor genom att utöka undantagsbestämmelserna i miljöbalken.